

30. obljetnica osnivanja Ureda za nacionalnu sigurnost i Hrvatske obavještajne službe (2)

Ustroj Tuđmanova UNS-a i Hrvatske obavještajne zajednice

Jezgru obavještajne zajednice činile su četiri službe: Hrvatska izvještajna služba (HIS) kao glavna služba UNS-a, Služba za zaštitu ustavnoga poretka MUP-a RH (SZUP), Sigurnosno-informativna služba Ministarstva obrane RH (SIS) te Obavještajna uprava Glavnoga stožera Oružanih snaga RH (ObU GSOSRH)

Piše: JOŠKO BULJAN

Kada je krajem ožujaka te 1993. godine uspostavljen Ured za nacionalnu sigurnost (UNS), novi hrvatski obavještajni časnici shvatili su ozbiljno svoju ulogu utemeljitelja. Ta će generacija osigurati predsjedniku Tuđmanu i političkom vodstvu sve relevantne podatke potrebne za nanošenje poraza Srbiji i Srbima, oslobađanje okupiranoga teritorija naše zemlje i rješavanje regionalne krize izazvane raspadom bivše Jugoslavije. To nije bilo lako, teška vremena stvaraju odlučne i hrabre ljude kakvi su odreda bili novi hrvatski obavještajni časnici. Oni su stvorili novu obavještajnu zajednicu za sve naše pobjede. U tom presudnom trenutku svjesno su ostavili na stranu crvenu i

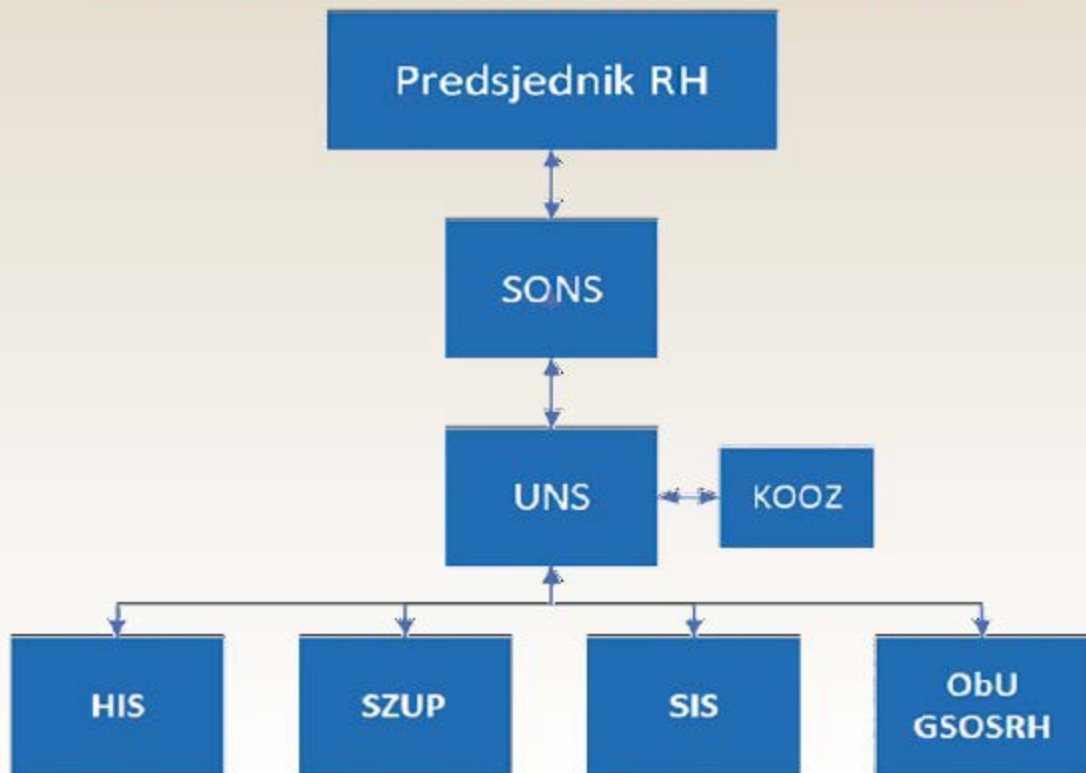
crnu hrvatsku prošlost okrenuvši se isključivo budućnosti.

Hrvatska obavještajna zajednica devedesetih

Takvu novoformiranu obavještajnu zajednicu činile su službe koje tajnim metodama prikupljaju u zemlji i inozemstvu podatke od interesa za nacionalnu sigurnost. U novom sustavu ciljeve je određivao predsjednik Republike Franjo Tuđman sa Stožernim odborom za nacionalnu sigurnost (SONS). Razradu ciljeva i raspodjelu resursa u obavještajnom ciklusu osiguravao je Koordinacijski odbor obavještajne zajednice (KOOZ). Obavještajna zajednica imala je jasnu zadaću – prikupiti podatke od značaja za nacionalnu sigurnost, za vođenje vanjske i obrambene politike, osiguranje gospodarske moći zemlje

te podatke za borbu protiv terorizma i organiziranoga kriminala. Protuobavještajne članice obavještajne zajednice imale su zadaću zaštite države od obavještajnoga rada stranih službi. Isto tako imale su i zadaću zaštite Predsjednika RH, Vlade RH, općenito vrhovništva, diplomatskih predstavništava kao i objekata od državnoga i nacionalnoga interesa. U tako složenom sustavu Stožerni odbor za nacionalnu sigurnost (SONS) imao je zadaću usmjeravanja i usklađivanja rada državnih ministarstava u obavljanju poslova nacionalne sigurnosti. SONS je utvrđivao ciljeve, zadaće i odobravao planove rada obavještajne zajednice, određivao politiku i strategiju zaštite vrhovništva, određivao mjere i postupke zaštite nacionalnih interesa. Predstojnik Ureda za nacionalnu sigurnost predsjedavao je sjednicama

Tuđmanov UNS vodio je Hrvatsku u pobjede

Hrvatska obavještajna zajednica devedesetih. Zajedno do pobjede u ratu

SONS-a čiji su članovi po funkcijama bili: zamjenik predstojnika UNS-a, ravnatelj HIS-a i ministri državnih ministarstava te savjetnici predsjednika Republike za nacionalnu sigurnost i za unutarnju politiku. Za provedbu odluka SONS-a bio je odgovoran Koordinacijski odbor obavještajne zajednice (KOOZ). KOOZ je koordinirao rad svih službi u provedbi dobivenih zadaća. Ravnatelj Hrvatske izvještajne službe (HIS) predsjedavao je sjednicama KOOZ-a. Članovi KOOZ-a bili su po funkcijama: zamjenik ravnatelja HIS-a, pomoćnik ministra unutarnjih poslova (ravnatelj Službe za zaštitu ustavnog poretka), pomoćnik ministra obrane za sigurnost, načelnik Sigurnosno-informativne službe, načelnik Obavještaj-

Tuđmanovi UNS-ovci bili su ispred vremena, radili na uspostavi povjerenja između službi koje su po naravi nepovjerljive. Obavještajna je zajednica profunkcionirala. Bilo je previše posla, nijedna služba nije mogla sve sama obavljati i u kriznoj situaciji na sebe preuzeti rizik i odgovornosti za moguće propuste

ne uprave Glavnoga stožera oružanih snaga RH i načelnik Uprave za međunarodnu vojnu suradnju Ministarstva obrane RH. Ravnatelj HIS-a mogao je

po potrebi na sjednice KOOZ-a pozvati i predstavnike Financijske policije, Uprave Hrvatske carine, Kriminalističke policije i Vojne policije.

Službe članice nove obavještajne zajednice

U tako organiziranom sustavu izbjegnuti su i na najmanju mjeru svedeni sukobi oko nadležnosti služba. Jezgri obavještajne zajednice činile su četiri službe koje su se bavile obavještajnim radom: Hrvatska izvještajna služba (HIS) kao glavna služba UNS-a, Služba za zaštitu ustavnog poretka MUP-a RH (SZUP), Sigurnosno-informativna služba Ministarstva obrane RH (SIS) te Obavještajna uprava Glavnoga stožera Oružanih snaga RH (ObU GSOSRH).

Hrvatska izvještajna služba bila je glavna i izvršna obavještajna služba UNS-a. HIS je provodio ciljeve i zadaće koje je dobivao od UNS-a. Kao središnja služba obavještajne zajednice HIS je usklađivao i usmjeravao rad obavještajnih i sigurnosnih služba na poslovima od interesa za nacionalnu sigurnost. S te pozicije središnje službe u UNS-u HIS je vodio operacije i imao nadzor nad zajedničkim operacijama obavještajne zajednice. Primarna zadaća HIS-a bila je tajno prikupljanje obavještajnih podataka u inozemstvu. Na teritoriju Republike Hrvatske HIS nije mogao djelovati operativno prema hrvatskim građanima, nego samo prema strancima u suradnji s drugim službama po nadležnosti. HIS je bio jedina služba ovlaštena za suradnju sa stranim izvještajnim službama. U svom djelovanju HIS je u inozemstvu tajnim operacijama prikupljao podatke i objedinjavao ih s tajnim podacima koje je primao od drugih članica obavještajne zajednice. Analitičke uratke iz tih podataka HIS je dostavljao predsjedniku RH, predsjedniku Vlade RH i drugim korisnicima. Služba za zaštitu ustavnoga poretka (SZUP) bila je u sastavu MUP-a s primarnom zadaćom zaštite ustavnoga poretka i protuobavještajne zaštite na cjelokupnom teritoriju RH. SZUP nije mogao operativno djelovati izvan teritorija Republike Hrvatske, osim prema državljanima Republike Hrvatske. Sigurnosno-informativna služba (SIS) bila je u sastavu Ministarstva obrane RH sa zadaćom protuobavještajne zaštite oružanih snaga i Ministarstva obrane RH. SIS nije imao ovlasti operativnoga rada prema civilnim osobama državljanima RH osim u slučaju ratnih operacija, kada odlukom ministra obrane rad može biti

proširen i na civilne osobe na ratnom području. SIS je bio nadležan za protuobavještajnu i sigurnosnu zaštitu vojne proizvodnje bez obzira na sudionike.

Obavještajna uprava GS OS RH bila je zadužena za tajno prikupljanje obavještajnih podataka za potrebe Hrvatske vojske. Ova služba mogla je uz prethodnu obavijest HIS-a razmjenjivati obavještajne podatke službenim kanalima s onim vojskama s kojima Republika Hrvatska surađuje. Tako je izgledala jezgra hrvatske obavještajne zajednice s dvjema civilnim i dvjema vojnim službama. HIS je bio civilna obavještajna služba dok je SZUP bio civilna protuobavještajna služba. SIS je bio vojna protuobavještajna služba dok je Obavještajna

Pomutnja koju su stvarali stari komunistički spletkari poput Josipa Manolića ili ubojice poput Perkovića osnivanjem UNS-a potpuno je otklonjena. No mržnja tih struktura prema Tuđmanovu UNS-u traje do danas

uprava GS OS bila vojna obavještajna služba.

U realnosti sustav je funkcionirao na sljedeći način. Predsjednik RH daje smjernice za rad UNS-u i obavještajnoj zajednici RH. Predstojnik UNS-a i državni ministri određuju zadaće službama za koje su odgovorni. Svaka služba priprema svoj godišnji plan rada prema primljenim smjernicama i dobivenim zadaćama. Godišnji plan rada obavještajne zajednice priprema KOOZ, a sastoji se od projekata i operativnih akcija u izvedbi kojih moraju sudjelovati dvije ili više služba. Stožerni odbor za nacionalnu sigurnost odobrava godišnji plan rada obavještajne zajednice te nadzire njegovu izvedbu.

Tuđmanovi UNS-ovci bili su ispred svoga vremena

Formiranjem UNS-a i ustrojem obavještajne zajednice Hrvatska je dobila moderan obavještajni sustav koji je mogao odgovoriti na sve izazove tadašnjega vremena. Od toga trenutka državno vodstvo napokon je dobivalo koordinirano i sustavno točne i pravovremene obavještajne podatke. To nije bilo tako do formiranja UNS-a. Naime, do 1993. često se događalo da su primarni korisnici dobivali oprečne podatke o istoj stvari ili, pak, slične procjene, ali u različitim vremenskim intervalima, što je podjednako izazivalo pomutnju. Pomutnja koju su stvarali i njome se koristili stari komunistički spletkari poput Josipa Manolića ili ubojice poput Perkovića osnivanjem UNS-a potpuno je otklonjena. No mržnja tih struktura prema Tuđmanovu UNS-u traje do današnjih dana.

Tuđmanovi UNS-ovci bili su ispred svoga vremena, bez obzira na spletkare svih vrsta predano su radili da se uspostavi prijeko potrebno povjerenje između služba koje su po svojoj naravi nepovjerljive. Nakon nekoga vremena obavještajna je zajednica profunkcionirala s punim povjerenjem, prvo između čelnih ljudi, a zatim i na svim razinama. Dva su razloga presudila takvom razvo-

ju događaja: prvo, bilo je previše posla koji uslijed pomanjkanja ljudi i opreme nijedna služba nije mogla sama obaviti; i drugo, u ratnim prilikama u zemlji i kriznoj regionalnoj situaciji ni jedna služba nije željela preuzeti na sebe rizik i odgovornosti za moguće propuste i promašaje. Razaranja i poginulih bilo je previše i samo su se zajedničkim naporima mogle otklanjati opasnosti. Tako ustrojena obavještajna zajednica s UNS-om i HIS-om kao središnjom obavještajnom službom i novim ljudima koji su bili spremni preuzeti odgovornost odvest će Hrvatsku u velike pobjede. Tek stvaranjem modernih obavještajnih i protuobavještajnih služba Hrvatska je dobila priliku razvijati svoje obavještajne metode kojima će moći prikupiti podatke potrebne za vođenje rata onako kako su to planirali raditi Tuđman i Šušak: napadati protivničke planove! Koliko je besmisleno napadati gradove, vidimo i danas, a tada smo to mogli vidjeti na primjeru mnogih hrvatskih i bosanskohercegovačkih gradova pod srpskom opsadom: baš kao i Rusi danas, i Srbi su tada malo postigli razaranja gradova. Napasti njihove snage, također nije bila opcija jer su njihove snage bile neusporedivo brojnije ne samo u ratu, nego i dugo nakon rata. Da se napadne plan, mora ga se dobro poznavati i biti siguran u vjerodostojnost podataka. Tu je bila najveća zadaća obavještajnih služba, i vojne i civilne. S druge strane, otkrivanjem protivničke agenture ili čak ljudi u hrvatskim strukturama vlasti koje

Sapere Aude

Hrvatska izvještajna služba bila je glavna služba obavještajne zajednice unutar Ureda za nacionalnu sigurnost. HIS je svojim tajnim operacijama i elektroničkim izviđanjem bio udarna obavještajna snaga Hrvatske države u domovinskom ratu. HIS je Predsjedniku Tuđmanu između ostalog razotkrio na vrijeme sve planove međunarodne zajednice s Planom Z4. Isto tako HIS je Predsjedniku Tuđmanu na vrijeme dostavio točne obavještajne podatke da Srbi neće prihvatiti Plan Z4. Predsjednik Tuđman znao je to iskoristiti na najbolji način...zato danas imamo Hrvatsku.

su imale prijavljene, ali i neprijavljene kontakte s drugom stranom ili stranim agenturama, mogli su se maskirati vla-

Teška vremena stvaraju odlučne i hrabre ljude kakvi su odreda bili novi hrvatski obavještajni časnici. Ustrojena obavještajna zajednica s UNS-om i HIS-om kao središnjom obavještajnom službom i novim ljudima koji su bili spremni preuzeti odgovornost odvela je Hrvatsku u velike pobjede

stiti planovi plasiranjem dezinformacija kojih nisu ni bili svjesni – tu je uloga protuobavještajnih služba, ovdje prije svega SIS-a – bila neprocjenjiva. U svakom slučaju, ovakav je ustroj stvorio organizacijske i metodološke pretpostavke za logičnu podjelu rada uz zadržavanje visokoga stupnja koordinacije. I najvažnije, time je iz hrvatskoga obrambenog napora uklonjen pogubni mentalitet jugokomunističkih služba sa svojim sitnim i krupnim kriminalcima, doučnicima, ucijenjenim socijalističkim direktorima sa svojim ljubavnicama. Ti su se kadrovi bar na kratko primirili u strahu da im se nešto ne dogodi. Na žalost, nije im se dogodilo ništa. Neki su se uspjeli uhlebati uglavnom po Ministarstvu vanjskih poslova, drugi su našli sinekure po državnim firmama. Ipak, nisu mogli utjecati na tijek rata, a to je tada bilo najvažnije.

(Nastavlja se)

